

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК
ВИЩОЇ ШКОЛИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ПРОБЛЕМИ ГУМАНІЗМУ І ОСВІТИ

10-річчю АПН України присвячується

**Збірник матеріалів
науково-методичної конференції
м. Вінниця, 21-22 травня 2002 року
Том 2**

**Видавництво ВДУ
“УНІВЕРСУМ -Вінниця”
2002**

УДК 378

П 78

*Друкується за рішенням Ученої ради Вінницького державного
технічного університету Міністерства освіти і науки України*

Редакційна колегія: акад. АГНУ БЛ.Мокін, проф. Т.Б.Буяльська,
проф. В.С. Ратніков, проф. Ю.А. Буренніков, проф. О.В. Мороз,
проф.Г.СРатушняк, проф.ОЛ.Хома, доц.О.В. Колос, доц,Л.А. Мацко,
доц. Л.П. Громова, доц. ЛО. Головашенко, доц. М.ІІ.Стрельбицький,
доц. О.В.Зінько

Відповідальний за випуск доц. Г.П.Котлярова

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції

Підготували до друку: *Г.П. Котлярова, В. О. Дружиніна, С. А. Мачі-
шевська, ОД. Скалоцька, З.В. Поліщук, Ю.І Франко*

П 78 Проблеми гуманізму і освіти. Збірник матеріалів науково-
методичної конференції, м. Вінниця, 21-22 травня 2002 р. В 2-х
томах. Том 2. - Вінниця: Універсум - Вінниця, 2002. ~ 312 с.
ISBN 966-641-046-X (том 2)

Матеріали науково-методичної конференції "Проблеми гума-
нізму і освіти" присвячені актуальним питанням методології су-
часної вищої освіти та проблемам, які пов'язані з її подальшою
гуманізацією та гуманітаризацією.

Матеріали конференції (т. 2) воюючають питання з таких
напрямків: новітні технології у викладанні в сучасній вищій школі;
психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання у вищій школі.

УДК 378

ISBN 96^41-044-3 (збірник матеріалів)

ISBN 96^641-046-X (том 2)

) Укладання. Вінницький державний
технічний університет, 2002.

УДК 378.

РОЛЬ УКРАЇНОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН У ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

П.Л. Рудик
Національний університет харчових технологій (м. Київ)

Питання виховання молоді, особливо студентства - одне з найважливіших питань сьогодення. Це обумовлено тим, що нині духовну сферу українського суспільства охопила загальна криза, що викликало стурбованість у кожного другого дорослого і третього молодого респондента. Криза моралі турбує і студентство Національного університету харчових технологій. Майже дві третини (63,3%) студентів згідно з соціологічними опитуваннями вважають за необхідне, щоб під час навчання в університеті здійснювався виховний процес, а чотири п'ятих (81%) опитаних студентів стверджують, що на їх думку, в студентських академічних групах має бути наставник з числа викладачів.

Закон України "Про вищу освіту", документи II Всеукраїнського з'їзду освітян та Указ Президента про невщкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності в суспільстві визначили основні напрями розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя молоді України. В документах, що стосуються вищої освіти, концентрується увага на важливості становлення нової системи виховання. Її стрижнем повинно бути формування особистості, фомадянина-патріота України.[1]

Важлива роль у вихованні такої людини належить соціогуманітарним дисциплінам і, зокрема, українознавчим. Вони є головним чинником, основою виховання молоді і, зокрема, студентства. Такі навчальні дисципліни, як "Історія України", "Українська та зарубіжна культура", "Історія держави і права України", "Основи конституційного права України", "Українська ділова мова", спецкурси "Історія української державності", "Історія української еміграції" та інші мають величезний благодатний матеріал, який при вмільому його використанні сприяє вихованню студентів.

Про це, зокрема, говорять самі студенти усно і відповідаючи на запитання анкети соціологічних опитувань, проведених нами впродовж останніх восьми років (1994 - 2002 рр.) на різних факультетах Національного університету харчових технологій з питань значення вивчення історії України, історії держави і права України,

історії української державності, української і світової культури та конституційного права України. Так, чотири із п'яти опитованих студентів вказали на незаперечну роль українознавчих дисциплін у формуванні у студентів загальнолюдських ціннісних орієнтацій, гуманістичного і демократичного мислення, почуття патріотизму, поваги до прав і свобод людини, її єдності, національних, історичних і культурних цінностей України, її народних традицій та звичаїв. [2]

Водночас студенти зробили висновок: вивчення вищезгаданих дисциплін сприяє розширенню кругозору, підвищенню загального культурного рівня, правосвідомості і правової культури, формуванню історичного мислення, моральних якостей, гуманістичного і демократичного світогляду, національної свідомості, вихованню в душі українського патріотизму і взаєморозуміння, миру та злагоди між народами, допомагає аналізувати суспільні явища в Україні і світі з позиції пріоритету загальнолюдських цінностей, а не вузькополітичного підходу, глибше усвідомити менталітет українського народу, його духовність і культуру.

На потребу особливої уваги громадськості, керівництва вищих навчальних закладів щодо виховання студентів підкреслювалось на розширеній підсумковій колегії Міністерства освіти і науки України (жовтень 2000 р.) [3]. На цьому ще раз наголошую тому, що деякі викладачі, навіть окремі завідувачі кафедр, посилаючись на те, що в положенні про державний вищий заклад освіти, затвердженому постановою Кабінету Міністрів (05.09.1996 р.), серед функцій кафедр не вказано, що вона проводить виховну роботу, відкидають потребу кафедри нею займатися.

У зв'язку з цим хочу наголосити, що вихованням студентів кафедра повинна займатися постійно і будь-коли: під час навчання і в позааудиторний час. Відомо, що головною ланкою виховання є навчальний процес. Навчання і виховання - це єдиний процес. Ключовою його фігурою є викладач. На вирішальну роль його у вихованні студентів вказало (залежно від факультету) від трьох четвертих до чотирьох п'ятих і більше опитованих респондентів університету, професор, доцент, викладач, асистент - всі вони готують студентську молодь до складного життя в нашому суспільстві. І їх завдання, що випливають із сучасної ситуації в країні, - це формувати самодостатню особистість, яка усвідомлювала б свою належність до українського народу, шанобливо ставилась до його історії, культури, мови і Конституції України, а також до культур

інших національностей, виявляла б культуру міжетнічних і міжособистісних стосунків.

Виховувати студента в українському дусі може лише той викладач, який сам є патріотом своєї країни. Формуючи фомадянина-патріота, викладач покликаний дбати про те, щоб кожне заняття було пронизане дз^сом любові до України, поваги до її народу. Для цього він повинен чітко визначати виховну мету кожного заняття, виходити з того, що нині в основі концепції виюіадання історії України, української культури, інших українознавчих дисциплін лежить українська національна ідея, віссю якої є всезагальне визнання цінностей власної держави.

Формуванню громадян-патріотів сприятиме всебічне, комплексне, а не однобоке висвітлення історії та культури українського народу, глибоке осмислення студентами їх як світлих, так і трагічних сторінок, причин та уроків суспільних і культурних процесів і явищ, що відбувалися і відбуваються в українських землях, суті української національної ідеї, прагнення українського народу здобути власну державу і неодноразове намагання її створити, його прагнення зберегти і відтворити українську культуру, мову і традиції. Висвітлюючи ці та інші процеси української історії та культури, слід зосереджуватися на дискусійних аспектах, розкривати основні концепції, різні погляди і думки, що існують в історичній, культурологічній та юридичній літературі, і водночас обґрунтувати власні міркування.

На необхідність саме комплексного підходу до викладання вітчизняної історії і культури, інших українознавчих дисциплін підкреслювалося на розширеному засіданні колеґії Міністерства освіти і науки України, що відбулося на початку 2000/2001 навчального року.[4] Загальновідомо, що формуванню змісту освіти з історії особливу уваґу приділяє Рада Європи і всі європейські держави. Там проблемі самоусвідомлення нації, вітчизняній історії і культурі надається великого значення. І ми - викладачі - повинні діяти саме так. Історія - це досвід життя, досвід пройденого українським народом історичного шляху. Викладання українознавчих дисциплін повинно бути об'єктивним, на наукових основах, а не кон'юнктурним, довільним, упередженим. Недопустиме перекручення, а тим більше упушення певних періодів вітчизняної історії, замовчування, зокрема, внеску українського народу в перемогу на фашизмом, у визволення європейських народів, у його прагненні до миру. Це стосується всіх державних і недержавних ВНЗ.

Виховний вплив на студентство при викладанні українознавчих дисциплін зростає при умові вмілого використання активних форм і методів навчання та їх інновацій. На лекціях і семінарських заняттях, консультаціях з історії України, історії держави і права України, української та зарубіжної культури, основ конституційного права України, історії української державності та історії української діаспори спонукаємо студентів до глибшого осмислення програмового матеріалу через створення проблемних ситуацій, активізації розумової діяльності студентів шляхом організацій дискусій, творчого обговорення рефератів, наукових студентських робіт, проведення диспутів, письмового виконання домашніх завдань на актуальні теми сьогодення та їх обговорення тощо. Ці форми і методи навчання використовуються як на денній, так і заочній формах навчання.

До роздумів та дискусій студентів спонукають, зокрема, виконання домашніх завдань на актуальні теми сьогодення та їх обговорення на семінарських заняттях. Так, студенти виконували домашні завдання на теми "Український інтелігент виробничої сфери: бачення студентів", "Якими рисами, на вашу думку, повинен володіти майбутній Президент чи народний депутат?", "Що я зробив би для України, коли б став Президентом чи народним депутатом" тощо. Виконання домашніх завдань на такі теми спонукають студентів поміркувати над тими суспільними процесами, що відбуваються сьогодні, над їх осмисленням та аналізом, висловити своє ставлення до них, задуматися над своїм майбутнім і майбутнім країни, поміркувати над тим, як вийти із того складного становища, в якому знаходиться нині Україна. [5]

Отже, роль українознавчих дисциплін у вихованні студентів незаперечна. Проте вона зростатиме лише тоді, коли самі викладачі будуть дбати, щоб кожне заняття було просякнуте українським духом, любов'ю до України, повагою до Гі Конституції, історії, культури, мови, традиції і звичаїв. А цьому сприятиме лише постійне і вміле використання активних форм і методів навчання, їх інновація.

1 Освіта України - 2001 - 12 жовтня, 2002 - 26 лютого; Урядовий кур'єр - 2002-23 березня.

2. Промінь (газета Національного університету харчових технологій) - 1996 - 27 вересня, 1998 - 30 березня, 2001 - жовтень.

3. Освіта України - 2000 - 23 жовтня

4. Освіта України - 2000-27 вересня.

5. Промінь - 1996 - 21 листопада, 1998 - 28 грудня, 2000 - 23 березня, 29 вересня, 2001 - жовтень.